

«Согласовано»
на заседании МО
Протокол № 1
«28» августа 2023 г.

«Рассмотрено»
на заседании научно-
методического совета
Протокол № 1
«28» августа 2023 г.

УТВЕРЖДАЮ
директор ГБОУ
«СОШ № 13 г.Назрань»
Инаркиева Ф.И.
Приказ № 159-у
от «30» августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

адаптированная для индивидуального надомного обучения

по предмету «Родная(ингушская) литература»

Уровень общего образования – **основное общее образование (5-9 классы)**

Класс – **5 класс**

Количество часов – **1 часа в неделю (34 ч. в год)**

Рабочая программа по предмету «Родная(ингушская) литература» для 5 классов составлена в соответствии с требованиями Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, примерной программы изучения дисциплины на базовом уровне, рекомендованной Министерством образования и науки РФ, с учетом примерной программы базисного учебного плана для индивидуального надомного обучения по предмету «Родная(ингушская) литература» для 5 классов.

Кхетора каъхат(пояснительная записка)

Г1алг1ай литература программах лаъца

Г1алг1ай литература программас новкъостал ду хъехархочоа берашта г1алг1ай йоазонхоша кхелла говзаме йоазоний чулоацам а, тема а, идея а кьоастаде а, х1аъта цар шоай произведенешта бувцаш болча ценача, хозача, говзамеча меттах пайда эца а.

Г1алг1ай литература хъехаш вола хъехархо декхарийла ва литература новкъосталца берашта г1алг1ай метта хозал, говзал, к1оаргал, цун ганз йовзийта, уж кхетамца, эхъ-эзделца кхебе, дикачун-вочун кьоастам бе ховргдолаш.

Дешархошта ха деза г1алг1ай литература хъахилара наъкъаш. Укхаза царна хайтача бакъахъа да, вай г1алг1ай литература хъахилара г1улакх малаг1ча торонца эттад, эггара хъалхара г1алг1ай йоазув 1923 шера Мальсагов Кураза Зоврбика кхелла хилар, из латински ларда т1а хинналга. Эггара хъалха г1алг1ай меттала кепатеха йоазув 1923 шера «Сердало» яхача газета т1а кепатеха хилар.

Цхъабакъда, шоай йоазув хиннадеце а, багахбувцам б1аъхий хиннаб г1алг1ай къаман, тайп-тайпара жанраш чу а йоаг1аш: къаънара иллеш, фаългаш, к1оанолгаш, ховли-довзалеш, легендаш, шира оаламаш, ишта кхы д1ахо а.

Г1алг1ай литература никъ 1923 шерагара денз таханарча денга кхаччалца чоалхане болаш хъабенаб. Массехк хана доакъоох бекъа йиш я из.

Хъалхара ха – 1920-г1а шераш – говзаме йоазонаш хъахила доладенна ха я, х1аъта 1930-г1а шераш – г1алг1ай литература дег1ая йолаенна ха я.

Программа юкъе йоаг1а произведенеш берий ханага хъежжа я, чулоацам а, керттера уйла а дика кхетадергдолаш, х1аъта х1ара классе багахбувцамах пайда эц.

5 классашка дешархой кхетамца кхевара духъа, ужэхъаца, эздедаца, хозанена лоарх1амца кхевара духъа дола говзаме йоазонаш 1омаду. Цу классашка 1омаеш йола материал чоалхане яц, ший чулоацамга хъежжа, х1аъта идейни кхетам балара г1улакх лертт1а да цун.

Х1ара классашка чуйоаг1аш йола материал хронологически хъисапе луш я, дешархой литература исторех а литературей вахари в1аши дувзаденна хиларах а кхетаргболаш. Цул совг1а, мехка истори а дикаг1а йовзаргъа царна.

5 классашка говзамеча йоазонашца цхъана литературни теорех кхетам лу. Дешархоша керттера кхетаде дезаш дар да литература говзаме кхоллам хилар, цун мотт поэтически хилар. Литература теори дикаг1а кхетаергья дешархоша, говзамеча произведенешца цхъатарра 1омайойя.

Х1ара классе литература чулоацамга а дешархой кхетамга а, цар дег1адара боарамга а хъежжа, тайп-тайпара хъехара наькъаш леладе деза: хоза кьоастанеш текст ешар, суртех, телевиденех, компьютерах пайда эцар. Цул совг1а, дешархошка шоашка болх байта беза йоазонхоех а цар говзамеча йоазонех лаьца кхы а дукхаг1а хоамаш лохаш.

5 классашка теркам бе беза хоза кьоастанеш, кхетадеш шаьра дешара говзал лакхаяккхара. Из программой декхар кхоачашданза даргдац, урокаш т1а а дешаш, ц1аг1арча дешара т1ахьожамца кулгал а деш. Дешара техника тоаеш болх бе беза массане цхъана дешаш, юкъ-юкъера хоржаш дешаш, оттадаьча хаттара текстаца жоп луш, ишт. кх. д1.

Лакхерча классашкара дешархой кертерча даькъе кхетам болаш кийчбе беза ешаш йола произведенеш шоай ло1аме яшха, анализ е, керттера ма1ан а, уйла а гучадоахаш, цар мах бе.

Метепредметни

Регулятивни УУД

- Хъехархочунца дешара т1адуллар оттаде, урока лерх1амга хъежжа. Деша дешара лерх1амашка хъежжа.

- Массанеца цхъана урока план оттае ха, произведени чулоацам хъабувцара план оттае ха. Планага хъежжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.

- З1амигаца тоабаца е шинне цхъана болх беш, кердаца темах ховр а, де ховр а хъакьоастандар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар д1аяздар, лакхача говзала т1акхувш хилар хъахьокхар.

- Ше баьча балха раьза хилар е ца хилар дешархочо ший ло1амаг1а хъаалар, урока карах ца доалача х1ама теркам бар, из тоадара болх бе лерх1ам дагалацар.

Познавательни УУД.

- Текста тохкам бе ха, хъехархочо хаттараишца новкъостал а деш. Деша къайла ма1ан ха, из тахка.

- Произведенеш шоайла йиста, в1аишкаоттае, юкъарадар а тарадоацар а хъаоалаш.

-Дийшачун дакъа диста мукъама е или дакъаца, е суртаца, е кицаца

Произведени турпалхочо дечун бахъан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доагIа масалаи доаладе, даържа дувзаденна къамаъл де.

- ГIалгIай фаългаи кхоллара лерхIам ха, цар лу пайда, цар лерхIам ха.

- Поэзи а проза а шоайла къоастае ха, литературни илман кхетам балара текстаи санна.

- Кхоллама навикаи хъахьокхар, тайп-тайпара произведени дагалувцаи, проектни тIадуллари кхоачаидеи.

- Дешаидар кхетаде, дийшар лояца таблица чу а схема чу а дIаязде ха.

Коммуникативни УУД.

- Дувцара къамаъл оттаде, урока болх беи кадай хила, хаттараи тела. Диалог, тоабах болх беи дакъа лаца. Шийна бакъахъа хетар чIоагIаидеи, кхычарца къамаъл де хар.

- Темага хъежжа 5-6 предложенех дувзаденна къамаъл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладувгIа ха, къовсама юкъе дакъа лаца.

- Произведени урпалхочо даьчун мах бе, эзди дешаица къамаъл де.

- Кхыча дешархой урока баьча балха мах бе ха, оттаяьча критереица.

- Барт бара кийча хилар хъахьокхар, къовсам, дов е цатоам дIабаккхара тайп-тайпара вариациеи йоалае ха.

- Бокхийчарца къамаъл деи, книжкаи, доилоргаи, энциклопедии деи кердадар, пайдабар леа.

- Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) бокхийчар новкъосталца кийчъар, проекта темага хъежжа, слайдаика хъежжа темах лаьца лояца дувца.

Личностни.

- Художественни произведени ешарца дезала юкъера беама керттара хьал хар (барт хилар, сий дар, беама, къахетаме, вIаи новкъостал деи хилар)

- Ше ваьнна моттиг хови хила, ше малагIа этносаца лорхIаи ва ха. Кхыча къамех цар сий деи къамаъл дар.

- Кхийола култураи а, къамаи а долга хови хилар, дикагIа довзачарех хьадувца ха, култураца е динаца шоай култура е дина таракетари хьаала хар (нохчий, татари, Iарбий, сирийцаи, кх. дI. а).

- Юкъа а ца лелхаи, кхычунга ладувгIа ха, ший уйла сатийна дIаалар, тайп-тайпара аргументаи а йоалаеи. Дешархой вIаи къовсам балара бахъанаи ха.

- ЦIагIа а класе а книжкаи дешара тIакхуи хилар хъахьокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эи материал кийчъар.

- Йозонхой кхолламах ха беама болаи хилар хъахьокхар, шийна эгара чIоагIагIа безачар цIераи яха хар, безара бахъан а хьаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эи болга хар.

- Ишколе вахара бокъонаи йовзар, цар дешархочоа лун айда малагIа ба хар. Дикача дешархочун масалаи доаладе ийишача произведени юкъера.

- Сага новкъостал доацаи ше болх бе хови хила, ше даьчох жоп дала дезалга хови хила.

- Поэтически деи хозал хови хила, йозонхочо дешаица сурт дулаи доаладаь деи хьалаха хови хила. Хозахийта деи а эпитети а шоай къамаьла юкъе доаладар.

- Эделаца дар доацар хови хила, литературни турпалхоеи эдийча саахи йоакха оамалаи хьаювцаха, гIулакхаца дар доацар къоастаде ха.

- Дешаш а яз деш а нийса вагIараи бIаргий са толха ца дараи йоагIа бокъонаш ховш хила. КIаьдвалар дIадоаккхаш е еза упражненеи йовзаш, уж еи хила. Саг унахцIена хилара бокъонаш цIагIа а накъайоалаш лелае ха.

Патриотически кхетам балар:

дешархо къаман гIулакхаи эздеаи тIакхийна хилар;

- дезала вахар довзаш хилар;

- ший къаман культура а, бусулба дин а довзаш хилар;

- Росси пачхьалкхен гражданин ше волга ховш хилар;

- дешархочун оамалаш, декхараш кхийна хилар: урока, урокал арахъа а.

ГIалгIай метто, эрсий метто санна, метта Iилман дакъа а ший маIанна а йоккха моттиг дIалоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически маIан да. Наьна метто юкъелоац дешархой патриотизма а, кхыча къамашца Iимерза а, эзди а хилара уйлашца кхетадеш кхедара маьхала таронаш.

Тахан латтача хьале гIалгIай мотт Iомабара, цу метта йоазув де хара Iалаьмате йоаккха терко е еза къаьстта ишколо. ХIанзарча зама бераша Iалаьмате дукха бувцаш лелабу эрсий мотт. ЦIагIа а ара а бераша шоай наьна метта къамаьл кIезига ду. ГIалгIай мотт бувцачар а къамаьла юкъе дукха эрсий дешаш леладу, цудухъа наьна мотт эрсий меттаца ийна бувц бераша. Ишттача хьале тIехъ тIайоагIача хана гIалгIай мотт бицбалара кхерам ба. Цудухъа ишкола хьалха латта декхар да гIалгIай метта дешари йоазуви дешархошта Iомадар, безам тIабахийтар, мотт дийнбар. Бера ший наьна мотт бовза а беза, беза а беза, уйла а цу метта хила еза. КIира сахъатий боарам дукха беце а дешархоша мотт Iомабергба, хьехархоша из безаргболча тайпара дIахъехе. Цу тIа йоазув де гIалгIай метта хала а дац, хIана аьлча, гIалгIай абата тIа дукхагIадола алапаш эрсий метта санна да. Дешархошта Iомаде IотIакхета алапаш да: l, аь, gI, кх, къ, kl, pl, tI, хь, хl, цl, чl, яь, дифтонг оа. Эрсий метта санна хьехархочо боккха теркам тIабахийта беза дешаш дIаоалаш издеши йолча башхалонашта. Иштта боккха болх бе беза дешархоша оазаш нийса хьаалара, хIана аьлча, бери яздеча хана ше харцахъа дош дIааларга хьежжа гIалаташ а деш яздергда. Из болх l классе денз ца хаддаш бе беза, йоазув нийса хургдолаш.

Календарно- тематически план

Календарно-тематически план 5-г1а кл. Г1алг1ай литература

№	Чулоацам	Сахъат	Таърахъ		Ц1аг1ара болх	Индив. болх
			ФАК.	ПЛАН.		
1	МутаГалнаъкъанХъаж-Бийкар«Цхъоалаг1асентябре»	1	5.09		О. 4 дагахъа 1омае	Эггара хъалхара хъехархо дагайоха
2	ХамхойАхъмад«Лораделаидоттаг1ал»	1	12.09		О. 7 дагахъа 1омае	Доттаг1ал дувцаш дола кицаш гулде
3	ГаьгенаъкъанГирихан«Дикадоттаг1а»	1	19.09		О. 8 – 9 шаъра еша	«Биъ ког бола са доттаг1а» яхаш дувцар в1ашаг1долла
4	АлбакнаъкъанЖабраил«Г1алг1айче, хъоезасона»	1	26.09		О. 14 – 15 дагахъа 1омае	Поэта биографи ха
5	Вай Республика.	1	3.10		О. 15 чулоацам юхахъабувца	
6	Г1алг1ай Республикапаччахъалкхенбайракх	1	10.10		О. 17 деша, юхахъадувца	Байракха сурт дилла

7	Вышегуров Мухьмад «Г1алг1айченназам»	1	17.10		О. 19 – 20 шаъра еша	Дешархочун хоам: «Идрис Зязиков»
8	Фаьлгаш.	1	24.10		О. 24 – 27, деша	Дешархочун хоам: «Фаьлгаш»
9	Муталиев Хъаж-Бийкар « Борзи 1аьхари»	1	7.11		О. 29 – 33 шаъра еша, сурт дилла	Биографи ха
10	« Маьрийи1иг» (фаьлг)	1	14.11		О. 33 - 39 фаьлг беша	
11	« Хъаькъал дола воккха саги къиза аьлеи» (фаьлг)	1	21.11		О. 40 - 41 чулоацам юхахъабувца	Дешархочун хоам «Боккхача нахацара лерх1ам»
12	«Малх, бутткъовсарах» (фаьлг)	1	28.11		О. 46 - 50 чулоацам юхахъабувца	Укх фаьлга доаг1а сурт дилла
13	«Даь-сесагикховошеи» (фаьлг)	1	5.12		О.50 - 57 фаьлг беша	
14	Халкъа къаьна дувцараи.	1	.12.12		О. 58 – 61 шира дувцараи деша	Сенах оал шира дувцараи яхача хаттара жоп ле
15	Берийиллеи, ловзараи	1	19.12		О. 67 – 77 цхъа илли 1омаде	Книжка т1а доаца берий илли дувца

16	Дикасагнакъавоаккхаибаъккхаловца	1	26.12		О. 79 дагахъа 1омае	Хоза ловца д1аязбе
17- 18	БоазаркъанаъкъаниИдриса «Заретта» яха дувцар	1	9.01		О. 83 – 98 чулоацам ха	Биографи ха
19	ОсмиевХъамзат «Лийг»	1	16.01		О. 99– 100 дагахъа 1омае	Дешархочун хоам: «Лораде деза оакхарий»
20	«В1аъхийвасо»	1	23.01		О. 102 - 103 шаъра еша	
21	Классаларахъадешар.Боканаъкъан А. «Оарц»	1	30.01		О. 181 - 185 дувцар деша.	
22	«Нахацара г1улакх», стихотворени	1	6.02		О. 108 – 109 шаъра еша	
23	«Дог1а» «Балха 1уйре»	1	13.02		О. 112 – 113 цхъа стих. дагахъа 1омае	Стих-на доаг1а сурт дилла
24	Осминаъкъан Хь. «1а»	1	20.02		О. 115 дагахъа 1омае	1ан сурт дилла
25	Кхоартой Мажита Мурад. «Седкъий», стих.	1	27.02		О. 118 дагахъа 1омае	Биографи ха
26	Стихотворени кхоллара говзал	1	5.03		О. 120 чулоацам юхабувца	

27	«Кхор»	1	12.03		О. 123 – 126 чулоацам юхахъабувца	Дешархочун хоам: «Сийлахь – Боккха Даьймехка т1ом»
28	Повестовани, монолог, диалог	1	19.03		О. 181 – 183 фаьлг беша	Монологически а диалогически а къамаьл оттаде
29	ПхъилекъонгийМахъмад–Са1ид «Оамал»	1	26.03		О. 135 – 138 чулоацам юхахъабувца	Алика сурт дилла
30	Композициисюжети	1	2.04		О. 141 деша	
31	ЗаьзгнаькъанБахъаудин «Пхъа лехар»	1	16.04		О. 144 - 147 чулоацам юхахъабувца	Биографи ха
32- 33	ЧакхенаькъанСа1ид «Маькха г1орг1илгаиш»	1	23.04		О. 158 - 178 чулоацам юхахъабувца	Биографи ха. Дешархочун хоам: «Нохч-Г1алг1ай депортаци»
34	Вайнаьхабагахбувцам (керд.)	1	7.05			